Pecyn Adnoddau Hawliau i Grwpiau Cymunedol

Comisiynydd Plant Cymru
Children's Commissioner for Wales

Cynnwys

Cyflwyniad 4

Gweithgareddau

Gweithgaredd 1: Cyflwyniad a Mesur Effaith 6
Gweithgaredd byr yw hwn i gyflwyno rôl y Llysgenhadon Cymunedol.

Gweithgaredd 2: Corff o Hawliau 7
Mae'r gweithgaredd yma'n galluogi'r grŵp i feddwl am y pethau maen arnyn nhw eu hangen i dyfu i fyny'n hapus, yn iach ac yn ddiogel. Yna mae'n eu cyflwyno nhw i Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Plant (CCUHP).

Gweithgaredd 3: Gêm Cytuno/Anghytuno 8
Gêm gwirio synnwyr yw hon er mwyn sicrhau bod y grŵp yn deall hawliau plant a rôl y Comisiynydd Plant.

Gweithgaredd 4: Ffrâm Rhewi Hawliau 9
Mae'r gweithgaredd yma'n galluogi'r cyfranogwyr i ddeall hawliau plant trwy ddrama.

Gweithgaredd 5: Camu Mlaen 10
Mae'r gweithgaredd yma'n ffordd weledol o archwilio pam mae gan blant a phobl ifanc hawliau ac ystyried faint o bŵer sydd gan rai oedolion dros fywydau pobl ifanc.

Gweithgaredd 6: Pictionary Hawliau 11
Fersiwn wahanol o Pictionary clasurol yw'r gêm hon, yn gwreiddio hawliau trwy dynnu lluniau.

Gweithgaredd 7: Hawliau Pedair Cornel 13
Gêm gyflym, egnïol yw hon, sy'n arbennig o dda ar gyfer plant ifanc.

Gweithgaredd 8: Hawliau yn eich Cymuned 14
Mae'r gweithgaredd hwn yn ffordd ddifyr i'r cyfranogwyr ystyried eu hardal a'r hawliau sydd ganddyn nhw yn eu cymuned.

Gweithgaredd 9: Hawliau ar eich Stryd chi 15
Gweithgaredd creadigol yw hwn, yn nodi hawliau ac achosion o dorri hawliau yn eich cymuned.

Gweithgaredd 11: Beth Ddaeth Gynta 17
Gweithgaredd cyflym yw hwn lle mae'r cyfranogwyr yn dyfalu beth ddaeth gyntaf mewn hanes.

Adnoddau 19
Adnoddau ychwanegol i helpu gyda'ch gweithgareddau.

Cyflwyniad

Rocio Cifuentes yw Comisiynydd Plant Cymru (CPC), a bydd hi yn y swydd yma o Ebrill 2022-2029. Gwaith Rocio a'r tîm yw:

- **Gwrando** ar blant a phobl ifanc i weld beth sydd angen arnoch chi.
- **Codi llais** am y pethau sydd angen arnat ti.
- **Dy helpu** di, a'r oedolion sy'n gofalu amdanat, os wyt ti'n teimlo dy fod wedi cael dy drin yn annheg.
- **Herio** pobl i wneud bywyd yn well i blant a phobl ifanc.

Rydyn ni'n gweithio dros bob plentyn a pherson ifanc yng Nghymru sydd o dan 18, ac yn gallu cefnogi a chynghori nhw tan 25 oed os ydyn nhw wedi bod mewn gofal.

Sut i ddefnyddio'r pecyn yma:

Mae'r adnodd yma wedi cael ei greu i arweinwyr grwpiau a Grwpiau Cymunedol i ddefnyddio i archwilio rôl Comisiynydd Plant Cymru ei thîm, ac yn fwyaf pwysig Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP).

Mae amryw o adnoddau defnyddiol i gefnogi gweithgareddau yn y pecyn yma ar ein gwefan, sy'n cynnwys:

- Poster 'Deall eich Hawliau'
- Pecyn symbolau (cardiau CCUHP)
- Gwybodaeth am ein gwasanaeth Ymchwiliadau a Chyngor

Os ydych eisiau rhagor o wybodaeth am Hawliau, Comisiynydd Plant Cymru a'r gwaith mae'r Swyddfa yn ei wneud, mae hynny ar gael ar ein gwefan www.complantcymru.org.uk

Dywedwch wrthyn ni beth wnaethoch chi

Mae'r Comisiynydd Plant yn hoffi clywed gan grwpiau cymunedol am yr hyn maen nhw'n gwneud, beth sy'n bwysig iddynt a beth sydd angen newid i wneud bywydau plant a phobl ifanc yn well yng Nghymru. Os mae gennych unrhyw broblemau neu gwestiynau mae croeso i chi e-bostio'r swyddfa - post@complantcymru.org.uk.

Rydych chi hefyd gallu rhannu unrhyw newyddion gyda ni trwy ein cyfryngau cymdeithasol.

Gweithgaredd 1
Cyflwyniad a Mesur Effaith

Maint y grŵp: 20-30

Amser sydd angen: 30 munud

Mae'r gweithgaredd yma'n gyflwyniad i rôl Comisiynydd Plant Cymru.

Yn yr adnodd yma rydyn ni wedi cynnwys offeryn opsiynol gall helpu i fesur a chofnodi effaith y gweithgareddau rydych chi'n gwneud gyda'r bobl ifanc. Mae hynny'n cynnwys Gwerthusiad Gweithwyr ac Adfyfyrio Cyn ac Ar Ôl ar gyfer pobl ifanc.

Bydd angen:

- Copi o'r cwestiynau gwerthuso yng nghefn y pecyn (Adnodd 1: Adfyfyrio Cyn ac Ar ôl i Bobl Ifanc)
- Y geiriau Ie/Na/Falle ar ddarnau o bapur A4 i'w rhoi ar y llawr neu'r wal
- Llun o Rocio Cifuentes (ewch i www.complantcymru.org.uk)

Sut mae gwneud hyn:

1. Esboniwch eich bod chi'n mynd i ofyn 4 cwestiwn i'r grŵp a'ch bod chi eisiau iddyn nhw roi ateb ie, na neu falle. Gallwch chi ofyn i bobl godi llaw neu roi'r matiau Ie/Na/Falle ar ochr arall y stafell a gofyn i'r rhai sy'n cymryd ran sefyll yn agos at yr ateb maen nhw eisiau ei roi.

2. Defnyddiwch y cwestiynau gwerthuso yng nghefn y pecyn i gofnodi eich atebion a nodwch nifer y bobl ifanc yn y stafell (Mae templed gwag i chi yn Adnodd 1).

3. Dangoswch lun o Rocio a darllenwch Adnodd 2 i'r grŵp neu dangoswch y fideo – gweler yma

4. Esboniwch fod Rocio eisiau gwneud yn siwr mae hi'n gwrando ar lleisiau plant a phobl ifanc ledled Cymru er mwyn gallu amddifyn eu hawliau.

5. Defnyddiwch y gweithgaredau yn y pecyn yma i gefnogi pobl ifanc i ddysgu a siarad allan am eu hawliau.

Gweithgaredd 2
Corff Hawliau

Maint y grŵp: Rhannu'n grwpiau bach (6 neu lai)

Amser sydd angen: 30 munud

Mae'r gweithgaredd yma'n rhoi cyfle i bobl ifanc feddwl am hawliau trwy ganolbwyntio ar berson ifanc fel nhw eu hunain, a meddwl beth sydd ei angen arnyn nhw i dyfu a bod yn iach, yn hapus ac yn ddiogel. Yna maen nhw'n cael eu cyflwyno i CCUHP, ac yn archwilio ydy'r anghenion maen nhw wedi'u nodi yn cyfateb i'r hawliau sydd ganddyn nhw.

Bydd angen:

- Poster CCUHP a phecyn Symbolau (gallwch chi brintio o'n gwefan)
- Papur mawr/papur wal neu papur fflipsiart
- Pinnau ffelt (y gallwch chi eu golchi i ffwrdd)
- Siswrn
- Tâp gludiog/ 'blue tack'
- Darnau bach o bapur/post-its

Sut mae gwneud hyn:

1. Gofynnwch i bob grŵp dynnu llinell o amgylch un aelod o'r tîm ar y darn mawr o bapur ar y llawr. Opsiynol - Gofynnwch i'r grwpiau enwi ac addurno'u plentyn/person ifanc dychmygol.

2. Nesaf gofynnwch i'r grwpiau feddwl beth sydd ei **angen** ar eu person dychmygol i dyfu, ac i fod yn hapus, yn iach ac yn ddiogel. Gall y grŵp ddewis ysgrifennu neu dynnu llun o'r pethau maen nhw'n meddwl sydd eu hangen ar y person, ac yna gallan nhw lynu eu syniadau ar amlinelliad eu plentyn/person ifanc. (Dylech chi ganiatáu digon o amser ar gyfer y tasg yma)

3. Gofynnwch i bob grŵp roi adborth ar/rhannu 3 pheth maen nhw wedi eu rhoi ar eu amlinelliad.

4. Esboniwch fod "CCUHP yn rhestr o hawliau i blant a phobl ifanc, hyd at 18 oed, ym mhob man yn y byd. Y hawliau ar y rhestr yw'r holl bethau mae ar blant a phobl ifanc eu hangen i sicrhau eu bod nhw'n ddiogel, yn cael y pethau angenrheidiol i oroesi a datblygu, ac yn cael rhoi barn ar benderfyniadau sy'n effeithio ar eu bywydau".

5. Rhowch gopi o'r poster CCUHP i bob grŵp a sicrhau bod yr adnoddau symbolau ar gael. Gofynnwch i'r grwpiau weld os ydyn nhw wedi cynnwys unrhyw hawliau ar eu amlinelliad.

6. Yn olaf, gofynnwch i'r grŵp chwilio yn y confensiwn am hawliau dydyn nhw ddim wedi'u eu cynnwys ar eu plentyn.

7. Rhowch adborth ar atebion y grŵp.

Gweithgaredd 3
Gêm Gwir/Anwir

Maint y grŵp: Y grŵp cyfan

Amser sydd angen: 10 munud

Gêm gwirio synnwyr yw hon i sicrhau bod y grŵp yn deall hawliau plant a rôl Comisiynydd Plant Cymru. Gallwch chi ei chwarae yn eistedd i lawr neu'n symud o gwmpas.

Sut mae gwneud hyn:

Gallwch chi chwarae'r gêm yma mewn 3 ffordd wahanol:

- Creu adrannau Gwir, Anwir a ddim yn siŵr mewn gwahanol rannau o'r stafell, fel bod y plant yn rhedeg at eu dewis.
- Gofyn i'r plant roi bawd i fyny, bawd i lawr neu fawd yn y canol.
- Gofyn i'r plant estyn i fyny'n uchel (os ydyn nhw'n meddwl bod y datganiad yn wir), cyffwrdd Mae Erthygl 24 yn esbonio bod gan blant yr hawl i fwyd o safon dda sy'n golygu diet cytbwys. â'r llawr (os ydyn nhw'n meddwl bod y datganiad yn anwir) neu sefyll yn llonydd (os dydyn nhw ddim yn siŵr).

Ddarllenwch/dywedwch amrywiaeth o wahanol bwyntiau gwir/anwir i ymwneud a hawliau plant. Mae croeso i chi cynnal trafodaeth am bob un. Dyma rhai esiamplau:

Datganiad	**Gwir/Anwir**	**Gwybodaeth pellach:**
Mae gan blant yr hawl i fwyta pitsa pob dydd	Anwir	Mae Erthygl 24 yn esbonio bod gan blant yr hawl i fwyd o safon dda sy'n golygu diet cytbwys.
Mae gan blant yr hawl i chwarae	Gwir	Mae Erthygl 31 yn esbonio bod gan blant yr hawl i chwarae ac i ymlacio.
Mae gan blant yr hawl i beidio cael i fwlio	Gwir	Mae Erthygl 19 yn esbonio bod gan blant yr hawl i fod yn ddiogel a chael i amddiffyn rhag cael i gam-drin.
Mae gan blant yr hawl i anrhegion	Anwir	Yn anffodus nad yw anrheg yn hawl plentyn ond mae' Erthygl 7 esbonio bod gan bob plentyn yr hawl i ddyddiad geni, enw a chenedligrwydd.
Mae rhaid i oedolion gwneud yr hyn sydd orau i blant bob tro	Gwir	Mae Erthygl 3 yn esbonio hyn.
Mae gan blant yr hawl i ffôn symudol	Anwir*	Does dim hawl am dechnoleg ar hyn o bryd yn y Confensiwn gan ei fod dros 30 mlwydd oedd. *Efallai bydd plant yn dadlau yn iawn fod ffon/technoleg yn cadw nhw'n ddiogel (19) yn helpu nhw darganfod gwybodaeth (17) neu siarad gyda ffrindiau (15). Mae croeso i chi cael trafodaeth bellach am hyn.
Does dim angen gwrando ar farn plant	Anwir	Mae Erthygl 12 yn esbonio bod gan blant a phobl ifanc yr hawl i gael gwrandawiad ac i gymryd o ddifri.

Gweithgaredd 4
Ffrâm Rhewi Hawliau

Maint y grŵp: Y grŵp cyfan

Amser sydd angen: 30 munud

Gallwch chi ddefnyddio'r gweithgaredd yma i dorri'r iâ yn ogystal ag fel cyfle i archwilio hawliau plant. I wneud y gweithgaredd yma, bydd angen lle yn y stafell i'r grŵp greu sawl tîm bach. Gallwch chi chwarae'r gweithgaredd yma gyda phob oed.

Bydd angen:

- Cardiau symbolau sydd wedi'u dewis ymlaen llaw.

Awgrymiadau o ran Cardiau

- Erthygl 15 – Mae gen i hawl i gwrdd â ffrindiau ac ymuno â grwpiau.
- Erthygl 19 – Mae gen i hawl i gael fy amddiffyn rhag cael fy mrifo neu fy nhrin yn wael.
- Erthygl 24 – Mae gen i hawl i ofal iechyd o ansawdd, dŵr glân a bwyd da.
- Erthygl 27 – Mae gen i hawl i gael tŷ, bwyd a dillad addas,
- Erthygl 28 – Mae gen i hawl i gael addysg.
- Erthygl 31 – Mae gen i hawl i ymlacio a chwarae.
- Erthygl 36 – Mae gen i hawl i gael fy nghadw'n ddiogel rhag pethau a allai niweidio fy natblygiad.

Sut mae gwneud hyn:

1. Gofynnwch i'r rhai sy'n cymryd rhan rannu'n grwpiau bach.
2. Esboniwch eich bod chi'n mynd i roi cerdyn symbolau â hawl arni i bob grŵp. Dylai'r grŵp gadw eu hawl allan o'r golwg a pheidio â'i rhannu â'r grwpiau eraill.
3. Gofynnwch i'r grwpiau feddwl am yr hawl maen nhw wedi'i chael a sut gallen nhw greu ffrâm rhewi ohoni.
4. Rhowch 5 munud i bob grŵp feddwl am eu ffrâm rhewi.
5. Esboniwch y bydd pob grŵp yn cymryd tro i ddangos eu ffrâm rhewi, tra bod y grwpiau eraill yn dyfalu pa hawl sydd ganddyn nhw.
6. Gofynnwch pa grŵp fyddai'n hoffi mynd gyntaf, esboniwch y byddwch chi'n cyfri lawr o 5, ac y dylen nhw rewi pan fyddwch chi'n cyrraedd 1.
7. Ar ôl i'r hawl gael ei dyfalu, symudwch ymlaen i'r grŵp nesa nes bod yr holl grwpiau wedi cymryd rhan.

Gweithgaredd 5
Camu 'Mlaen

Maint y grŵp: grŵp sy'n cynnwys 10 o leiaf.

Amser sydd angen: 30 munud

Mae'r gweithgaredd yma'n ffordd weledol o archwilio pam fod gan blant a phobl ifanc hawliau ac ystyried faint o bŵer sydd gan rai oedolion dros fywydau pobl ifanc.

Bydd angen:

- Cardiau Cymeriadau a Gosodiadau (mae'r rhain yn Adnodd 3).
- Digon o le i bawb sy'n cymryd rhan gamu ar draws y stafell. Os does dim digon o le, gofynnwch i bawb sy'n cymryd rhan sefyll ar ddechrau'r gweithgaredd ac 'Aros ar eu Traed os...'

Sut mae gwneud hyn:

1. Gofynnwch i bawb sy'n cymryd rhan ddewis carden cymeriad ac edrych arno fe, ond heb ei rannu â gweddill y grŵp. Esboniwch fod rhaid iddyn nhw, yn y gêm yma, esgus mai nhw yw'r cymeriad ar y cerdyn a meddwl am y cymeriad yna mewn ffordd sy'n stereoteip.

2. Gofynnwch i bawb sy'n cymryd rhan sefyll mewn llinell un ochr i'r neuadd (bydd angen digon o le i bawb fedru cymryd camau ymlaen).

3. Esboniwch wrth y bobl ifanc: "Rydw i'n mynd i ddarllen nifer o gwestiynau, os byddai eich cymeriad chi yn ateb 'ie' i'r cwestiwn, cymerwch un cam ymlaen. Os yw'n rhywbeth mae eich cymeriad chi yn methu gwneud, rhaid i chi aros ble rydych chi."

4. Darllenwch y cwesitynau, bydd rhai o'r cymeriadau'n symud bron bob tro, ac yn cyrraedd ochr arall y stafell, tra bydd eraill braidd byth yn symud.

5. Ar ôl darllen yr holl osodiadau, sefwch yng nghanol y stafell, a gofyn i bawb droi lle maen nhw'n sefyll i'ch wynebu chi, cyn gofyn i bob person ifanc (gan ddechrau gyda phwy bynnag symudodd bellaf) ddarllen eu cerdyn cymeriad.

6. Hwyluswch drafodaeth gyda'r grŵp am lefelau pŵer y gwahanol gymeriadau a sut mae hynny'n effeithio ar eu gallu i sicrhau eu hawliau.

Dyma rai cwestiynau posib i ddechrau trafodaeth:

- Pwy gafodd eu gadael ar ôl?
- Pam cawson nhw eu gadael ar ôl?
- Pam roedd bwlch rhwng y rhai yn y blaen a'r yn y cefn mor fawr?
- Oedd yna unrhyw wahaniaeth ar sail oed a rhywedd?
- Sut deimlad oedd cael eich gadael ar ôl neu symud ymlaen?
- Pa oedolion yn eich bywyd sy'n eich cefnogi i dderbyn eich hawliau?
  e.e. gwaith Comisiynydd Plant Cymru yw sefyll i fyny dros eich hawliau.

Gweithgaredd 6
Pictionary Hawliau

Maint y grŵp: Y grŵp cyfan

Amser sydd angen: 30 munud

Mae'r gêm yma'n ddewis da yn lle fframiau rhewi hawliau os dyw eich grŵp ddim yn hoffi actio. Gallwch chi ei chwarae ar ddechrau sesiwn i dorri'r iâ neu ar y diwedd i grynhoi beth sydd wedi cael ei ddysgu.

Bydd angen:

- Cardiau symbolau.
- Bwrdd gwyn / fflipsiart.
- Pin ysgrifennu addas.

Sut mae gwneud hyn:

1. Gofynnwch i wirfoddolwr ddechrau'r gêm (os does neb eisiau gwirfoddoli, gallech chi ddechrau'r gêm eich hunan).
2. Dewiswch gerdyn o'r pecyn symbolau a'i roi i'r person cyntaf sy'n cymryd rhan. Gofynnwch i'r person yna dynnu llun o'r hawl er mwyn i'w cyfoedion ddyfalu pa hawl yw hi.
3. Bydd y person cyntaf sy'n dyfalu'r hawl yn mynd nesa / yn enwebu rhywun.

Dewis Arall
Pictionary Grŵp

Mae'r gêm yma'n debyg iawn i Pictionary, ond yn cael ei chwarae mewn grwpiau.

Bydd angen:

- Cerdyn symbolau.
- Digon o bapur ar gyfer pob bwrdd.
- Digon o binnau ysgrifennu ar gyfer pob bwrdd.

Sut mae gwneud hyn:

1. Rhannwch y grŵp yn dimau o ryw 4-6.
2. Dewiswch 5 neu 10 o hawliau o'r pecyn symbolau ymlaen llaw (yn ôl faint o amser sydd gennych chi).
3. Gofynnwch i bob tîm eistedd o amgylch darn o bapur ar gyfer eu grŵp nhw – rhowch eich hunan y pen arall i'r stafell.
4. Esboniwch wrth y myfyrwyr mai cystadleuaeth yw hon. Rhaid i aelodau pob tîm adnabod yr hawliau sydd yn lluniau aelodau eraill y tîm. Y tîm cyntaf i adnabod yr holl hawliau yn y lluniau fydd yn ennill.
5. Gofynnwch i 1 aelod o bob tîm ddod atoch chi. Dangoswch y cerdyn cyntaf o'r pecyn symbolau yn gyfrinachol i'r plant yma.
6. Mae'r aelodau unigol yn dychwelyd at eu timau ac yn tynnu llun o'r hawl. Rhaid i aelodau eraill y tîm ddyfalu beth sydd yn eu llun. Ar ôl adnabod yr hawl, bydd aelod arall o'r tîm yn dod atoch chi i gael yr hawl nesa.
7. Bydd y gweithgaredd yn dod i ben pan fydd un o'r timau wedi adnabod pob un o'r hawliau.

Gweithgaredd 7
Hawliau Pedair Cornel

Maint y grŵp: Y grŵp cyfan

Amser sydd angen: 10 munud

Y ffordd orau o chwarae'r gêm yma yw mewn stafell fawr gyda grŵp mawr, ac mae'n arbennig o addas ar gyfer plant ifancach.

Bydd angen:

- Pedwar cerdyn mawr gyda llun/geiriau yn disgrifio hawliau gwahanol arnyn nhw.
- Pedair ardal glir mewn stafell (yn ddelfrydol corneli).

Sut mae gwneud hyn:

- Dangoswch bedair cornel y stafell i'r grŵp a dweud wrthyn nhw pa hawl sydd ym mhob cornel.
- Esboniwch eich bod chi'n mynd i gau eich llygaid a bod rhaid i bawb ohonyn nhw ddewis hawl i sefyll dani.
- Dywedwch wrth y grŵp y byddwch chi'n gweiddi un hawl yn uchel. Bydd pawb sy'n sefyll dan yr hawl yna allan, ac yn dod i ymuno â chi yng nghanol y stafell.
- Daliwch ati i chwarae nes bod dim ond un chwaraewr ar ôl, wedyn nhw fydd arweinydd nesa'r gweithgaredd.

Gweithgaredd 8
Hawliau yn eich cymuned

Maint y grŵp: Grwpiau bach

Amser sydd angen: 30 munud (gyda'r posibilrwydd o ddilyn ymlaen o'r gweithgaredd trwy edrych ar broblemau/pynciau unigol)

Mae'r gweithgaredd yma'n ffordd ddifyr i'r rhai sy'n cymryd rhan feddwl am eu cymuned a'r hawliau sydd ganddyn nhw yn eu cymuned. Bydd y cyfranogwyr yn defnyddio papur a phinnau ysgrifennu, ac yn gweithio fel grŵp i greu map mawr o'u cymuned leol, gan gymryd amser i archwilio sut mae'r gymuned yn cefnogi eu hawliau.

Bydd angen:

- Papur mawr (rholiau papur yn ddelfrydol)
- Tâp Gludiog
- Pinnau a Phensiliau
- Posteri Hawliau
- Nodiadau 'Post-it' (neu gallech chi ddefnyddio darnau papur a thâp gludiog)

Sut mae gwneud hyn:

1. Mae pob grŵp yn cael darn mawr o bapur er mwyn iddyn nhw fedru tynnu llun o'u cymuned/grŵp lleol, gyda'u man cyfarfod yn y canol. Dylech chi ganiatáu 15 munud ar gyfer y rhan yma o'r gweithgaredd, ac annog y bobl ifanc i fod yn greadigol wrth greu eu mapiau. Gallen nhw ddefnyddio symbolau neu ddeunyddiau celf eraill.

2. Gofynnwch i bob grŵp ddefnyddio nodiadau 'post-it' a thynnu sylw at fannau sydd o ddiddordeb iddyn nhw nad yw oedolion o reidrwydd yn gwybod amdanyn nhw (e.e. rydyn ni'n chwarae yn y coed fan hyn/rydyn ni'n treulio amser fan hyn).

3. Mae rhan olaf y dasg yn cysylltu rhannau o'r gymuned â'u hawliau. Os awgrymwch chi gychwyn yn y man cyfarfod gydag Erthygl 12 (yr hawl i gael eu clywed) ac Erthygl 15 (yr hawl i gwrdd â ffrindiau ac ymuno â grwpiau) bydd yn rhoi syniad da i'r cyfranogwyr am sut mae cysylltu mannau eraill yn eu hardal â hawliau.

Enghreifftiau eraill:

Lleoliad addysg – Erthygl 28

Lle chwarae/maes chwaraeon/grŵp theatr – Erthygl 31

Adeilad crefyddol – Erthygl 14

Meddygon – Erthygl 24

Ysgol Gymraeg – Erthygl 30

Gorsaf Heddlu – Erthygl 19 ac Erthygl 37

Gweithgaredd 9
Hawliau yn y Gymuned

Maint y Grŵp: Timau bach rhwng 2-6

Amser sydd angen: 20 munud

Mae'r weithgaredd yma'n nodi hawliau/achosion o dorri hawliau yn y gymuned.

Bydd angen:

- Posteri 'Right up your street' (ar gael am ddim ar wefan Amnesty International)
- Nodiadau 'Post-it'
- Pinnau/pensiliau

Sut mae gwneud hyn:

- Os oes gennych chi grŵp mawr, rhannwch e'n grwpiau o ryw 5-6 – rhowch boster, 'post-its' a phinnau neu bensiliau i bob grŵp.
- Gofynnwch i bob grŵp geisio nodi pa hawliau sy'n cael eu cynrychioli neu eu torri ar y poster – gofynnwch iddyn nhw roi nodiadau 'post-it' ar y pethau maen nhw'n eu ffeindio.
- Ar ôl gorffen, gofynnwch i bawb rannu beth ffeindion nhw ar y poster – falle gallech chi drafod pa rai o'r rhain sy'n tebyd neu'n wahanol yn eich cymuned?

Gweithgaredd 10
Cymuned Delfrydol

Maint y Grŵp: Unigol/pâr/grŵp bach

Amser Angenrheidiol: 20 munud

Gweithgaredd syml sy'n gofyn i'r bobl ifanc dylunio eu cymuned ddelfrydol sydd yn cefnogi a hyrwyddo hawliau plant.

Mae'r gweithgaredd yma yn wych i ddilyn Gweithgaredd 9

Bydd angen:

- Darnau o bapur mawr
- Pensiliau
- Peniau/deunyddiau lliwio ac addurno
- Poster hawliau neu cardiau hawliau

Opsiynol - cylchgronau, papurau newyddion, lluniau wedi argraffu, sisyrnau, glud

Sut mae gwneud hyn:

- Dewiswch enw am eich cymuned ddelfrydol
- Gan ddefnyddio poster hawliau, penderfynwch pa 5 hawl rydych chi'n meddwl sy'n fwyaf pwysig i helpu eich cymuned i fod yn wych (bydd angen i chi esbonio pam)
- Penderfynwch ar restr o 5 rheol/cyfraith a fydd yn sicrhau bod eich cymuned yn rhywle lle mae plant a phobl ifanc yn teimlo'n hapus, yn iach ac yn ddiogel
- Dyluniwch a lluniwch amlinelliad o eich cymuned gan gynnwys yr holl lefydd gall plant derbyn eu hawliau. Mae croeso i chi fod mor greadigol a dychmygol a dymunwch.

> Mae croeso i chi defnyddio papur a phensiliau neu gallwch ddefnyddio adnoddau celf amrywiol fel hen gylchgronau, papurau newyddion, sisyrnau a glud.

> Gallwch chi addasu'r gweithgaredd yma i greu model 3D o'r gymuned ddelfrydol gan ddefnyddio lego neu ddeunyddiau cardfwrdd.

ADNODDAU

Adnodd 1

Mesur Effaith – Offer Gwerthuso

Fel rhan o'r adnodd hwn rydyn ni wedi darparu'r offeryn canlynol i'ch helpu i fesur a chofnodi effaith y gwaith rydych chi'n ei wneud.

1. Gwerthusiad Gweithwyr – mae hyn yn cynnwys crynodeb o ymatebion y bobl ifanc. Mae croeso i chi ddanfon ffurflen orffenedig hon at post@complantcymru.org.uk ar ôl i chi gyflwyno rhai neu'r cyfan o'r gweithgareddau/cynlluniau sesiwn. Bydd hynny'n ein galluogi i fonitro effaith ein gwaith a gwella adnoddau'r dyfodol.

2. Adfyfyrio gan y Bobl Ifanc Cyn ac Ar Ôl – lluniwyd yr offeryn yma i'w ddefnyddio ar ddechrau'r sesiwn ac eto ar y diwedd. Mae wedi'i lunio i alluogi gweithwyr sy'n cynnal y gweithgareddau i weld effaith cyflwyno'r sesiynau hyn.

Gwerthusiad Gweithwyr

1. Pa grŵp fu'n cymryd rhan yn y gweithgareddau? E.e. Scouts o Geredigion

2. Faint o bobl ifanc fu'n cymryd rhan?

3. Disgrifiwch sut cyflwynoch chi'r gweithgareddau, os gwelwch yn dda (gweithiwr neu Grwp Cymunedol). Efallai byddwch chi am gynnwys pa weithgareddau gyflwynoch chi a sut gwnaethoch chi addasu'r adnodd.

4. Beth roddodd fwyaf o syndod i chi wrth i'r sesiynau gael eu cyflwyno?

5. Pa weithgaredd gafodd yr effaith fwyaf a pham?

6. I ba raddau mae'r adnodd wedi eich helpu i ddeall rôl a gwaith Llysgennad Cymunedol?

7. Beth fydd canlyniad pwysicaf yr adnodd yma i bobl ifanc, yn eich barn chi?

8. Oes gennych chi unrhyw sylwadau eraill am gryfderau a gwendidau'r adnodd/gweithgareddau?

9. Adiwch gyfanswm sgoriau'r unigolion yn eich ymarfer Adfyfyrio Ymlaen Llaw a Wedyn i Bobl Ifanc i ganfod sgôr eich grŵp cyn ac ar ôl y gweithgareddau/sesiynau. Cofiwch eu cynnwys isod:

SGÔR Y GRŴ P ar ddechrau'r gwersi/sesiynau: ....

SGÔR Y GRŴ P ar ddiwedd y gwersi/sesiynau ....

Adfyfyrio 'Cyn ac Ar ôl Wedyn' y Bobl Ifanc

Mae'r offeryn yma'n gyfle i'r bobl ifanc fyfyrio ar eu dealltwriaeth o CCUHP a rôl Comisiynydd Plant Cymru.

Cyn y sesiynau/gweithgaredd

Rhowch fatiau IE/NA/FALLE ar y llawr. Darllenwch y gosodiadau hyn ar ddechrau'r sesiwn a chofnodwch nifer y bobl ifanc oed sy'n sefyll ar y matiau unigol isod.

	IE	FALLE	NA
Rwy'n deall beth yw Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP)			
Rwy wedi clywed am Gomisiynydd Plant Cymru			
Rwy'n gwybod beth yw gwaith y Comisiynydd Plant			

Ar ôl y sesiynau

Rhowch y matiau IE/NA/FALLE yn ôl ar y llawr. Darllenwch y gosodiadau hyn ar ddechrau'r sesiwn a chofnodi niferoedd y bobl ifanc sy'n sefyll ar y matiau unigol isod.

	IE	FALLE	NA
Rwy'n deall beth yw Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP)			
Rwy wedi clywed am Gomisiynydd Plant Cymru			
Rwy'n gwybod beth yw gwaith y Comisiynydd Plant			

Adnodd 2
Gwybodaeth am Gomisiynydd Plant Cymru

	Rocio Cifuentes yw Comisiynydd Plant Cymru. Ei gwaith hi yw bod yn bencampwr annibynnol i bob plentyn a pherson ifanc yng Nghymru. Rhan arall o'i gwaith yw sicrhau bod holl blant Cymru yn derbyn eu hawliau a hefyd yn dysgu am eu hawliau.
	Ond beth yw hawliau? Wel, hawliau yw'r holl bethau mae pawb yn y byd yn cytuno bod eu hangen nhw ar bob plentyn i dyfu i fyny er mwyn bod yn iach, yn hapus ac yn ddiogel. Mae hynny'n golygu bod gennych chi hawliau i fynd i dderbyn addysg, i weld meddyg os byddwch chi'n dost, i gael eich cadw'n ddiogel, i gael gwrandawiad a llawer o bethau eraill.
	Mae'r Comisiynydd a'i tîm yn gweithio'n galed i wrando ar blant o bob rhan o Gymru ac o bob oed, er mwyn cael gwybod beth sy'n bwysig i nhw a gweithio'n galed i wneud rhywbeth am y pethau rydyn nhw'n dweud. Mae'r swyddfa yn gweithio'n galed i ddylanwadu ar eraill a chodi llais dros blant a phobl ifanc yn nifer fawr o fannau, p'yn a yw hynny gyda'r llywodraeth, gyda'ch cyngor lleol, neu ar y cyfryngau, er enghraifft ar y newyddion.
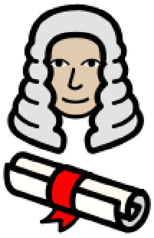	Mae'r Comisiynydd hefyd yn gweithio'n galed i wirio bod yr holl gyfreithiau a rheolau a phethau sy'n cael eu darparu i blant yn gweithio'n dda i blant. Os dyw hynny ddim yn digwydd, mae hi'n ceisio newid pethau.
	Mae'r swyddfa hefyd yn cynnig wasanaeth llinell gymorth y gall plant a phobl ifanc unigol sy'n cael trafferth sicrhau eu hawliau ei ffonio i gael help. Dyma mwy o wybodaeth am y gwasanaeth Ymchwiliadau a Chyngor.

Adnodd 3
Cardiau cymeriadau a Chwestiynau ar gyfer
Camu Mlaen

Printiwch y cardiau cymeriadau a'u torri allan cyn y gweithgaredd.

Cymeriadau – Plant a Phobl Ifanc

PLENTYN MEWN CARTREF PLANT 9 OED	MERCH SYDD Â PHRYDER EITHAFOL 12 OED	PLENTYN SYDD AG ALERGEDDAU DIFRIFOL 7 OED
GOFALWR IFANC 10 OED	PERSON IFANC A GAFODD EI RYDDHAU O GANOLFAN DDIOGEL I BOBL IFANC YN DDIWEDDAR 18 OED	MAM SENGL SYDD Â MERCH DWY OED 17 OED
DYN IFANC O'R GYMUNED SIPSIWN A THEITHWYR 15 OED	FFOADUR SYDD Â SAESNEG CYFYNGEDIG 11 OED	PERSON IFANC DIGARTREF SY'N BYW AR Y STRYD 16 OED
PLENTYN BYDDAR 3 OED	MERCH SY'N FWSLIM 14 OED	BACHGEN SY'N DEFNYDDIO CADAIR OLWYN 15 OED
PLENTYN SY'N DERBYN GOFAL MEWN GOFAL MAETH 8 OED	BABAN 18 MIS	PLENTYN SY'N EITHRIADOL O SWIL 5 OED

Cymeriadau - Oedolion

BENYW FUSNES LWYDDIANNUS **35 OED**	PENNAETH YSGOL **55 OED**	YMWELYDD IECHYD **45 OED**
MYFYRIWR GWAITH CYMDEITHASOL **24 OED**	COMISIYNYDD PLANT CYMRU	BARNWR GWRYW **63 OED**
AELOD OR HEDDLU **33 OED**	CYNORTHWY-YDD ADDYSGU **28 OED**	GWEITHIWR IEUENCTID **35 OED**
AELOD CYNULLIAD **58 OED**	ATHRO **37 OED**	CYNGHORYDD LLEOL **45 OED**
CYFREITHIWR **33 OED**	TADCU/MAMGU SY'N FEDDYG TEULU WEDI YMDDEOL **72 OED**	

Cwestiynau

1. Pan roeddech wedi codi bore 'ma, oeddech chi gallu dewis yn union beth i wisgo?
2. Mae angen i chi a'ch teulu mynd i siopa fwyd, ydy chi'n cael dewis yn union pa arfarchnad i fynd i?
3. Rydych chi'n defnyddio'r canolfan hamdden lleol ac mae angen i chi wneud cwyn am wasanaeth rydych wedi derbyn - byddwch chi'n cael i gymryd o ddifri?
4. Pe bai pleidlais genedlaethol heddiw, ydych chi'n cael pleidleisio yn yr Etholiad Senedd Cymru?
5. Rydych chi angen triniaeth yn yr ysbyty, ydych chi'n cael gwneud pob penderfyniad meddygol eich hun?
6. Ydych chi'n cael gweld a siarad â'ch teulu pryd bynnag rydych chi eisiau?
7. Rydych chi'n mynd i ymarfer côr heno, ydych chi gallu cyrraedd yn annibynnol?
8. Rydych chi'n symud tŷ, ydych chi'n cael arwyddo'r cytundeb tentaniaeth? (tenancy agreement?)
9. Ydych chi'n cael sefyll i fod yn gynghorydd?
10. Ydych chi'n cael dewis le i fyw?
11. Ydych chi'n cael cwrdda ffrindiau pryd bynnag rydych chi eisiau?
12. Ydy pobl yn deall eich teimladau ac emosiynnau'n hawdd?